

شیشه چیست و درمان آن چگونه است؟

قبل از اینکه در مورد شیشه صحبت کنیم بهتر است بصورت خلاصه اشاره ای به نحوه کار مغز و سیستم اعصاب مرکزی داشته باشیم.

در سیستم اعصاب مرکزی، سلولها یا رشته های عصبی بصورت مستقیم به هم متصل نیستند. بلکه بین انتهای سلول قبلی با ابتدای سلول بعدی فضای بسیار کوچکی وجود دارد که به این فضا در اصطلاح پزشکی سیناپس می گویند.

برای اینکه یک سلول عصبی بتواند پیامی را به سلول دیگر انتقال دهد باید از انتهای خود ماده ای به داخل این فضای کوچک ترشح کند. (به این ماده در اصطلاح پزشکی نوروترانسمیتر می گویند) این ماده بر روی گیرندهایی که در ابتدای سلول بعدی قرار دارند می نشیند و به این ترتیب پیام منتقل می شود. در سیستم عصبی نوروترانسمیترهای زیادی وجود دارند که ترشح هر کدام منجر به علائم خاصی می شود.

دوپامین و سروتونین دو نوروترانسمیتری عمده ای هستند که سوء مصرف شیشه یا مواد محرک باعث افزایش ترشح آنها در مغز می گردد و اختلال در نسبت ترشح آنها در ایجاد بیماری هایی مانند افسردگی یا دوقطبی نقش اساسی را بازی می کند.

و اما داستان شیشه.....

شیشه ای که در حال حاضر در بازار قاچاق مواد محرک ایران وجود دارد بیشتر بصورت کریستال های ریز (مانند شکر) است که در تکه های کوچک یک لوله پلاستیکی (نی نوشابه) جاسازی شده و سر و ته آن بسته می شود. این ماده به شکل های دیگری از جمله بلورهای شفاف و تیز و... نیز عرض می شود.

قاچاقچیان مواد با این شعار که «شیشه حاوی مورفین نیست پس اعتیاد آور نیست مصرف آنرا تبلیغ می کنند و متأسفانه بسیاری از افراد ناآگاه خواسته یا ناخواسته در دام این ماده محرک گرفتار می شوند».

واقعیت اینست که شیشه یک ماده محرک بسیار اعتیاد آور است بطوریکه در بسیاری از مقالات پزشکی قدرت اعتیاد زایی آنرا بیشتر از مواد محرکی مانند کوکائین می دانند .

بخاطر داشته باشیم که در حال حاضر درمان اعتیاد به شیشه و مواد محرک مشکل ترین درمان در زمینه درمان سوء مصرف مواد است .

این ماده به چهار صورت کشیدنی، استفاده از طریق بینی، خوردنی یا تزریق ممکن است مورد سوء مصرف قرار گیرد. برای کشیدن آن از پایی شیشه ای که مخصوص اینکار است، لامپ، چراغ خودرو و ... استفاده می کنند.

شیشه از ترکیبات آمفتامین یا مت آمفتامین در آزمایشگاههای غیر قانونی ساخته می شود. قرص اکستازی نیز از ترکیبات همین مواد است. شیشه در حقیقت هیدروکلراید مت آمفتامین است که علاوه بر شیشه به آن آیس یا کریستال هم گفته می شود. البته در استانهای شرقی کشور به کراک هم کریستال می گویند !

سوء مصرف شیشه ترشح دوپامین، سروتونین و نور اپی نفرین را در سیناپسهای عصبی در مغز به شدت افزایش می دهد و منجر به تحریک سلولهای مغز می شود. شخصی که به سوء مصرف شیشه روی می آورد در ابتدا علائم بسیار خوبی را تجربه می کند .

در ابتدا سوء مصرف شیشه باعث می شود که تجربه های لذت بخش با شدت بیشتری احساس شوند. فرضاً اگر شما از شنیدن یک موسیقی لذت می برید و محو آن می شوید شخصی که ماده محرک استفاده کرده است بر روی نت های آن موسیقی پا می گذارد و همراه با آن به پرواز در می آید !!

قدرت تمرکز و اعتماد به نفس در چنین فردی به شدت بالا می رود، خطر را از خود دور می داند. (به قول معروف دل و جراتش زیاد می شود (حال تصور کنید چنین فردی در حال رانندگی چه وضعیتی خواهد داشت! بخاطر جرات زیاد فاصله ایمن را در نظر نمی گیرد. با سرعت زیاد از یک وجب جا سبقت گرفته، جاده را محیط خطرناکی برای خود و دیگران می کند! معمولا این افراد توسط پلیس دستگیر می شوند. اگر هم تصادف کنند تصادف های مرگباری خواهند داشت.

بسیار مهربان و صمیمی می شوند! خلاقیتشان زیاد می شود! شخصی که تا دیروز نمی توانست یک خط شعر حفظ کند شاعر می شود و شعر می گوید! بسیار دست و دل باز می شوند بطوریکه براحتی می توان از آنها پول یا چک گرفت! پس احتمال سوء استفاده مالی از این افراد وجود دارد!

در ابتدا حتی ممکن است وضعیت اقتصادی این افراد بهتر شود! این درست مانند آنست که بیمار وامی با بهره زیاد به خودش می دهد و احساس می کند ثروتمند شده است ولی وقتی این وام را پس می دهد بشدت فقیر و بی چیز می شود!

مصرف حتی مقدار کم شیشه منجر به بی خوابی می شود: شب تا صبح نمی خوابد دایم در حال عوض کردن کانال تلویزیون یا گوش کردن موسیقی است! بی قرار می شود و یک جا دوام نمی آورد! اشتها به شدت کاهش پیدا می کند! یکی از مواردی که اطرافیان به شخص مشکوک می شوند کاهش وزن شدید و کم خوابی است!

با مصرف زیاد؛ تنفس و ضربان قلب افزایش یافته، تپش قلب پیدا می کنند. فشار خون و دمای بدنشان بالا می رود و احساس گرما می کنند پس زیاد آب می خورند! ضربان قلب نامنظم می شود. بشدت تحریک پذیر و پرخاشگر می شوند و ممکن است دست به هر خشونت بزنند. اضطراب، گیجی، لرزش اندامها، تشنج و در نهایت ایست قلبی و مرگ هم از دیگر عوارض سوء مصرف شیشه است.

سوء مصرف طولانی مدت شیشه منجر به ایجاد بدبینی شدید، خشونت، کاهش شدید حافظه، توهم های شنوایی و بینایی، سایکوز (جنون آنی) و بسیاری اختلالات عصبی دیگر و در نهایت مرگ می شود. اینها توهم های جالبی هم دارند! ممکن است رنگ ها را بشنوند و صداها را ببینند !

متأسفانه شیشه شخص را در وضعیتی قرار می دهد که تمایل به درمان ندارد و شاید این مصیبت بار ترین تاثیر شیشه بر مغز باشد که درمان و پیگیری این افراد را مشکل کرده است !

به علت ترشح زیاد نوروترنسمیتر ها، بعد از اندک زمانی انتهای اعصاب مغز تحلیل رفته و مغز نمی تواند روند طبیعی خود را داشته باشد و بیمار نه اینکه علائم خوبی تجربه نمی کند بلکه فقط بخاطر ترس از عوارض ترک شیشه که مربوط به کارکرد ضعیف مغز است اقدام به سوء مصرف آن می نماید !

بخاطر داشته باشیم که اعتیاد به مواد در هر نوع آن که باشد در ابتدا با تجربه های بسیار لذت بخشی همراه است بصورتی که شخص اعتقاد پیدا می کند که می تواند بصورت کنترل شده مواد را مورد سوء مصرف قرار داده و از تجربه های لذت بخش آن برخوردار شود! غافل از اینکه ثابت شده است که مصرف حتی مقدار کم مواد مخدر یا محرک ساختمان مغز و کارکرد آنرا بطور هم زمان تغییر می دهد که صحبت در مورد آن از حوصله این بحث خارج است.

همچنان که گفته شد در حال حاضر درمان مواد محرک از جمله شیشه از مشکل ترین درمان های سوء مصرف مواد است که توسط یک تیم مجرب صورت می گیرد. برای درمان، بر اساس مدت، مقدار، نوع و روش مصرف ممکن است فرد نیاز به درمان دارویی یا بصورت بستری و یا بصورت سرپایی داشته باشد. بعد از آن اختلالات روانپزشکی بیمار باید توسط روانپزشک آشنا به درمان سوء مصرف مواد مورد بررسی و درمان قرار گیرد و بدنبال آن یا هم زمان آموزش خانواده، آموزش مهارت های بهبودی اولیه و پیشگیری از بازگشت و رفتار درمانی انجام شود.

جنون شیشه (Amphetamine psychosis)

همچنانکه در مقاله شیشه چیست و درمان آن چگونه است اشاره کردیم؛ اعتیاد به شیشه مانند اعتیاد به سایر مواد، در ابتدا با تجربیات لذت بخشی همراه است که به مرور زمان اثرات لذت بخشی آن کاهش یافته، مصرف آن جنبه اجبار پیدا می کند. و اثرات لذت بخش جای خود را به عوارض ناخوشایند می دهند!

نکته ای که لازم می دانم در اینجا به آن اشاره کنم اینست که : تجربیات لذت بخش مواد، تنها به لذت های ذهنی و جسمی مربوط نمی شود. بهبود وضع اقتصادی یکی از مواردی است که بیماران وابسته به شیشه در جواب اطرافیانشان که خواهان درمان شخص هستند به آن اشاره می کنند!

....ببین دکتر، من زمانی که شیشه مصرف نمی کردم در فلان بنگاه خدمتگزار بودم و زمین را طی می کشیدم، ولی از زمانیکه این ماده را مصرف می کنم مشاور شده ام و وضعیت اقتصادی خیلی خوب شده است. خانمم از من می خواهد که شیشه نکشم ولی من نمی خواهم به وضع قبلیم برگردم....!

اگر شما، خواننده محترم این مقاله نیز به نوعی درگیر مصرف شیشه شده اید و همین تجربه را به نوعی دیگر داشته اید یا در حال تجربه آن هستید بخاطر داشته باشید که این درست مانند آنست که شما یک وام هنگفت با بهره بسیار زیاد به خود بدهید! اگرچه در ابتدا کاملاً پولدار هستید ولی زمانیکه آن وام را با بهره زیاد پس می دهید کاملاً فقیر و بی چیز خواهید شد!

و اما جنون شیشه....

سوء مصرف طولانی مدت شیشه فرد را در وضعیتی قرار می دهد که به آن سایکوز ناشی از آمفتامین یا به عبارتی جنون ناشی از شیشه می گویند. البته کم نیستند بیمارانی که اظهار می کنند با اولین یا دومین مصرف شیشه دچار این وضعیت شده اند! (که علت ایجاد چنین وضعیتی را در مقالات آینده بررسی خواهیم کرد)

جنون شیشه سیر مشخص و جالبی دارد! و با زیر نظر گرفتن دیگران شروع می شود! بیمار به دقت اطراف خود را زیر نظر می گیرد و در بسیاری موارد، از پنجره همه جا را دید می زند! حتی ممکن است برای اینکار از یک یا چند دوربین قوی هم استفاده کند! بسیار تمایل دارد که ماورای هر چیز را ببیند و از آن آگاه شود!

بعداز مدتی این وضعیت کاملاً برعکس می شود و اینبار بیمار تصور می کند که همه او را زیر نظر دارند! و این درست زمانی است که بدبینی به سراغش می آید و پارانوئید می شود!

فکر اینکه دیگران از پنجره یا هر جای دیگر در حال جاسوسی هستند باعث می شود که پنجره ها را با پارچه های ضخیم حتی پتو بپوشاند! باز کردن پریرق و بستن هر گونه روزنه ای که احتمال جاسوسی از طریق آن وجود داشته باشد نیز از دیگر کارهایی است که بیمار آنرا انجام می دهد!

تصور کنید؛ فردی را که به احتمال اینکه از طریق کامپیوتر جاسوسیش را می کنند، کامپیوترش را جمع کرده، اتصالاتش را جدا و در محلی دور از دسترس قرار می دهد! شخص به شدت از دوربین گریزان است!

بدبینی بیمار شدت پیدا کرده، بصورتیکه تصور می کند دیگران برای شکست دادن یا از بین بردن او نقشه کشیده اند! و برای اثبات این قضیه هزار و یک دلیل می آورد!

شک و بدبینی در حد تهمت زدن و نسبت دادن کارهای خلاف اخلاق به خانواده و نزدیکان خود باعث ایجاد بسیاری مشکلات حاد از جمله از هم پاشیده شدن خانواده و روابط اجتماعی شده و بیمار را در سرازیری تنهایی و ورشکستگی قرار می دهد!

به علت از بین رفتن روابط اجتماعی، بیمار تنها می شود! متأسفانه در بسیاری موارد، خانواده بیمار تصور می کنند در این مرحله بیمار در حال ترک شیشه است و سیر بهبودی را طی می کند و ناخواسته در مسیری حرکت می کنند که بیمار همچنان به مصرف شیشه و اینبار بی دردسر تر ادامه دهد و بیماریش پیشرفت می کند!

اگر شما هم بارها شنیده اید که مصرف کنندگان شیشه ممکن است به خود یا دیگران آسیب برسانند، این قسمت آخر را بخاطر بسپارید! هذیان گزند و آسیب (یا همان بدبینی شدید) و عدم آگاهی بیمار از آن باعث می شود که بیمار به خود یا اطرافیانش آسیب جانی برساند !

بیماری را تجسم کنید که به تصور اینکه همسرش با شخصی (که واقعا خیالی بوده و اصلا در دنیای واقعی وجود ندارد) در ارتباط بوده، قصد جاننش را می کند! خودکشی و دستگیری این افراد به عنوان اشرار نیز بیشتر در این مرحله صورت می گیرد!

اینکه در این مرحله چه کمکی می توان به بیمار کرد و درمان چگونه اتفاق می افتد از مواردی هستند که پرداختن به آن از حوصله این بحث خارج است .